Osobnosť sultána Saladina vo svetle vybraných latinských a arabských kroník

Peter Fraňo

Fraňo, P.: Osobnosť sultána Saladina vo svetle vybraných latinských a arabských kroník. In: *Ostium*, roč. 12, 2016, č. 2.

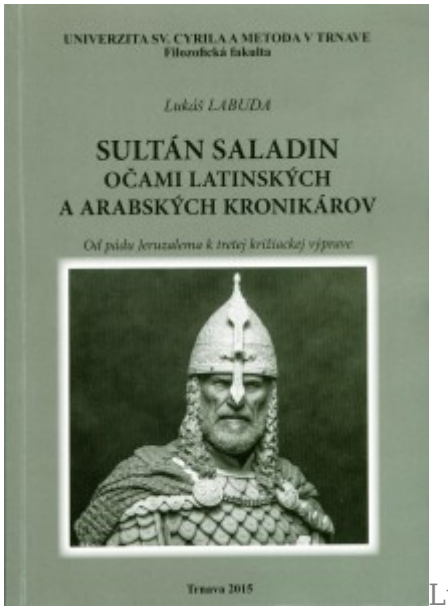

Lukáš Labuda: *Sultán Saladin očami latinských a arabských kronikárov. Od pádu Jeruzalema k tretej križiackej výprave*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave 2015, 98 s.

Záverečné práce absolventov bakalárskych alebo magisterských študijných odborov z oblasti humanitných vied väčšinou nedosahujú formálnu a obsahovú úroveň textov, ktoré by boli bez nejakých rozsiahlejších úprav vhodné na priame publikovanie. Aj v slovenskom akademickom prostredí sa však príležitostne objaví nejaká záverečná práca, ktorá svojím charakterom vybočuje z tohto obvyklého rámca uvažovania. Jeden z takýchto prípadov dozaista reprezentuje upravená magisterská práca Lukáša Labudu, mladého absolventa študijného odboru učiteľstvo akademických predmetov v kombinácii história a výchova k občianstvu, v ktorej sa na podklade štúdia prekladov latinských a arabských kroník rozhodol zmapovať portrét osobnosti sultána Saladina, ktorý sa kreoval v časovom rozmedzí od októbra 1187 do 12. júla 1191.

Práca sa skladá z piatich kapitol. Hneď po úvode (s. 7 – 9) nasleduje prvá kapitola s názvom *Prehľad pramenného materiálu* (s. 10 – 18). V nej Labuda odôvodňuje kritériá výberu jednotlivých primárnych textov, s ktorými sa rozhodol v knihe pracovať. Za prvé kritérium si zvolil aspekt primeraného množstva a miery reprezentatívnosti prameňov. Druhé kritérium predstavovala jazyková dostupnosť skúmaných prameňov, ktorá viedla k tomu, že sa autor napokon rozhodol pracovať s anglickými prekladmi primárnych textov a nie s arabskými a latinskými originálmi. Tretie kritérium môžeme označiť za hodnotové. Na rozdiel od prevažujúceho úzu sa Labuda nerozhodol komparovať latinské (kresťanské) a arabské (moslimské) texty medzi sebou, ale porovnával jednotlivých autorov bez ohľadu na ich vierovyznanie. Spomínané tri hľadiská umožnili autorovi zúžiť

rozsah preberaného pramenného materiálu na počet piatich reprezentatívnych textov, a to konkrétne dvoch arabských (kronika Saladinovho náboženského poradcu a vojenského sudcu Bahá' ad-Dína, Ibn al-Athírova kronika) a troch latinských (*Anonymná kontinuácia Viliama z Tyru*, anonymné dielo *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, *Ambrosiova kronika*).

Druhá až piata kapitola sa už venujú opisu charakteristických povahových čŕt Saladina na podklade priebehu jednotlivých historických udalostí, ktoré tvoria obsah spomínaných kroník. Druhá kapitola (s. 19 – 34) rozoberá obdobie od októbra 1187 až do mája 1188. Autor sa tu venuje jednak analýze sultánovho chovania voči kresťanskému obyvateľstvu, ktorému bolo po obsadení Jeruzalema (2. októbra 1187) umožnené bezpečne odísť z mesta, a jednak Saladinovmu zlyhaniu pri druhom pokuse o dobytie mesta Tyrus. Tretia kapitola (s. 35 – 51) analyzuje pohľad prameňov na sultánovu osobu počas jeho expanzie z roku 1188, kedy dochádza k dobytiu niekoľkých významných kresťanských prístavov a pevností v oblasti Blízkeho východu (napr. Kerak, Motreal, Safad). Štvrtá kapitola (s. 52 – 61) sa podrobne venuje rozboru sultánovho chovania počas roku 1189. Vtedy sa začalo obliehanie pevnosti Belfort, ktoré nakoniec ukončilo Saladinovu expanziu. Najrozsiahlejšia piata kapitola (s. 62 – 90) potom reflektuje pohľad kronikárov na sultánovu osobnosť v čase ofenzívy kresťanského vojska na pevnosť Akkon, ktorá skončila jej dobytím 12. júla 1191.

Labuda na základe štúdia pramenného materiálu dochádza postupne k záveru (s. 91 – 94), že medzi kresťanskými a moslimskými kronikármi neexistuje v otázke opisu a charakteristiky Saladinovej osobnosti jednoznačný konsenzus. Na túto nejednotnosť pritom paradoxne nemalo vplyv náboženské vyznanie autora, ale predovšetkým osobné pohnútky či dobové podmienky, za ktorých tieto diela vznikali. Tak v arabských, ako aj v latinských kronikách sa preto stretávame s autormi, ktorí primárne nevnímajú Saladinovu osobu cez prizmu konfesionálnej príslušnosti. Negatívny pohľad arabského kronikára Ibn al-Athíra je napríklad dôsledkom autorovho osobného nesúhlasu s tým, akým spôsobom Saladin odstavil Zengiovskú dynastiu od moci. Na druhej strane, pozitívne koncipovaná *Anonymná kontinuácia Viliama z Tyru* zase reflektovala buď autorovo vlastné presvedčenie o sultánových morálnych a osobnostných kvalitách alebo mienku, ktorá v období vzniku kroniky existovala v širšom spoločenskom povedomí.

Záverečný zoznam *Použitej literatúry* (s. 95 – 97) tvorí celkovo dvadsaťosem bibliografických položiek prevažne anglickej jazykovej proveniencie.

Okrem nesmierne zaujímavého obsahu sa publikácia vyznačuje premyslenou metodologickou prácou s pramenným materiálom. Labuda sa pri výklade skúmanej problematiky vždy dôsledne opiera o znenie primárneho textu, a preto mu nerobí problém otvorene polemizovať so závermi viacerých sekundárnych zdrojov (s. 21 – 22). Metóda komparácie mu zároveň umožňuje odhaľovať hlbšie dôvody dezinterpretovania niektorých historických faktov v analyzovaných kronikách (s. 20, 49). Autor taktiež dokáže pomerne úspešne od seba oddeľovať osobné postoje jednotlivých kronikárov od názorov, ktoré mohol zastávať samotný Saladin (s. 47). Napríklad v prípade analýzy časti kroniky *Itinerarium* Labuda presvedčivo argumentuje, že uvádzaný dialóg medzi sultánom a kresťanom sa v skutočnosti nikdy neuskutočnil a je dozaista iba neskoršou myšlienkovou konštrukciou samotného kronikára, pretože mu jednak chýba presné datovanie, jednak v texte nie je nikde uvedené konkrétne meno diskutujúceho kresťana (s. 50). Podobné zdôvodnenia, ktorých v knihe nájdeme pomerne veľké množstvo, nám prezrádzajú, že napriek mladému veku autor dôsledne dodržiava kritický spôsob práce s textovým materiálom.

Kvalitnú obsahovú stránku však trochu diskvalifikuje horšia formálna a jazyková úroveň, ktorú pravdepodobne zapríčinila absencia externého korektora textu publikácie. Poznámky pod čiarou majú neštandardný formát. Číslovanie strán je v kurzíve. V texte nachádzame aj nejednotnú veľkosť písma (s. 9), nadmerné používanie kurzívy (s. 78) alebo naopak jej absenciu v prípade uvádzania názvov kroník (s. 59). Občas sa v knihe vyskytnú preklepy („Zengiovkej“ namiesto „Zengiovskej“, s.

13; „s istotu“ namiesto „s istotou“, s. 17; „Reynalada“ namiesto „Reynalda“, s. 61; „Saladininom“ namiesto „Saladinom“, s. 54), gramatické chyby („pred bráni“, s. 60; „mučenícki znáša bolesť“, s. 60), mylné uvádzanie dátumov (Akkon kapituloval 12. júla a nie 12. júna, s. 82) či používanie bohemizmov („jedná sa“, s. 60).

Napriek všetkým týmto drobným nedostatkom predstavuje recenzovaná publikácia cenný príspevok k lepšiemu pochopeniu a rekonštrukcii osobnosti sultána Saladina. Knižný debut Lukáša Labudu poukazuje na fakt, že aj záverečné práce študentov slovenských vysokých škôl môžu dosahovať veľmi kvalitnú úroveň.

Mgr. Peter Fraňo, PhD.
Katedra filozofie a aplikovanej filozofie
Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
peter.frano@ucm.sk